

Соціальна політика

УДК [338.49:330.342.146]:316.422:332.1(477)
JEL O15, R10

М. П. Бутко, А. М. Ревко

Соціальна інфраструктура як каталізатор модернізації соціогуманітарного простору регіонів України

Досліджено понятійний контур соціальної інфраструктури як каталізатора модернізації соціогуманітарного простору регіонів України. Запропоноване власне визначення поняття «соціальна інфраструктура». Обґрунтовано підходи до класифікації соціальної інфраструктури регіонів України. Визначено, що головним елементом соціальної інфраструктури, який забезпечує якісний людський розвиток, є освіта. Встановлено, що доступність освіти залежить від матеріальної бази освітніх інституцій, кількості навчальних закладів, їх оснащеності, рівня кваліфікації персоналу, можливості використання освітніх інституцій і якості послуг, які вони надають. Розглянуто головні бар'єри рівного доступу населення регіонів України до освіти та причини їх виникнення. Доведено, що детермінантою функціонування соціальної інфраструктури є всебічний розвиток людини шляхом створення комплексу життєвих благ, необхідних для розширеного відтворення.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, соціальна політика, соціогуманітарний простір, освіта, доступ до освіти.

В умовах формування соціально-орієнтованої економіки особливої актуальності набувають процеси формування соціальної інфраструктури регіону як головного компонента задоволення базових потреб населення.

У науковій літературі 1960-1970 рр. разом з поняттям «соціальна політика» починає вживатися також поняття «соціальна інфраструктура». Уперше воно було докладно розкрито в монографії Ж. Т. Тощенко [1].

Важливим етапом у розвитку поняття «соціальна інфраструктура» стали праці сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців Р. Бролі, Б. М. Данилишина, Дж. Крешел, В. І. Куценко, С. В. Мочерного, Т. В. Пепа, У. Я. Садової, В. П. Удовиченка, Л. Г. Чернюк, С. М. Шкарлета, А. Г. Ягодки та інших.

Попри вагомість наукового доробку вчених, актуальним залишається дослідження модернізації соціальної інфраструктури регіонів України в сучасних умовах та її впливу на розвиток і формування людського потенціалу.

Метою статті є дослідження особливостей формування та розвитку соціальної інфраструктури як каталізатора соціогуманітарного простору регіонів України.

Науковці виділяють різні концептуальні підходи до трактування поняття «соціальна інфраструктура». Перший підхід – секторальний – полягає в тому, що функціональним призначенням соціальної інфраструктури прийнято вважати забезпечення загальних умов розвитку людини, задоволення її потреб. Як економічна категорія, соціальна інфраструктура виражає системні відносини між суспільством і його членами з приводу споживання послуг (матеріальних і нематеріальних), які необхідні для відтворення робочої сили та гармонійного розвитку людської особистості. Як складова частина національної економіки, соціальна інфраструктура – це сукупність сфер діяльності, функціональне призначення яких полягає в задоволенні потреб соціуму в послугах. Тому до цієї складової регіонального простору відносять сферу обслуговування, яка надає різноманітні послуги населенню [2, с. 9]. Н. Г. Лукьянова під соціальною інфраструктурою розуміє «складну, мозаїчну, ієрархічну систему, що включає галузі різного ступеня розвитку та функціонального призначення, загальною метою яких є задоволення потреб населення в різних видах послуг».

© М. П. Бутко, А. М. Ревко, 2017.

На думку А. Г. Ягодки, соціальна інфраструктура – це комплекс галузей народного господарства, таких як освіта, культура, мистецтво, охорона здоров'я, житлове й комунальне господарство, торгівля та інші. Її функціональна спільність полягає в тому, що праця в зазначених галузях спрямована безпосередньо на людину та суспільство загалом. Соціальна інфраструктура все більше впливає на ефективність суспільного виробництва через головну продуктивну силу – людей [3, с. 8-9].

Аналогічний підхід, котрий сформувався у дотрансформаційний період, поділяють і інші науковці, стверджуючи, що «соціальна інфраструктура – це сукупність галузей невиробничої сфери, що створюють загальні умови для раціональної організації основних видів діяльності людини – трудової, суспільно-політичної, сфери духовної культури та побуту» [4, с. 218].

Варто зауважити, що, на нашу думку, секторальний підхід недостатньо розкриває специфіку соціальної інфраструктури тому, що не акцентує увагу лише на окремих секторальних об'єктах, котрі функціонують у складі організацій і підприємств виробничої сфери. Тому більш точним, на наше переконання, є інший підхід – матеріально-речовий, який визначає соціальну інфраструктуру як певну сукупність об'єктів (організацій, підприємств, установ, їх підрозділів, а також видів діяльності), функціонування яких підпорядковано забезпеченню життєдіяльності та гармонійного розвитку населення, задоволенню його особистих потреб і сприяє ефективному відтворенню людського потенціалу задля трансформації його в людський капітал.

Таке розуміння соціальної інфраструктури поділяють Б. М. Данилишин, В. І. Кущенко та С. В. Мочерний, вони розглядають соціальну інфраструктуру як «комплекс об'єктів (підприємств, закладів, організацій і споруд), які забезпечують умови функціонування суспільного виробництва і життєдіяльності населення, формування фізично та інтелектуально розвиненого, суспільно активного індивіда».

Інше визначення соціальної інфраструктури дає польський учений Дж. Крошел. На його думку, соціальна інфраструктура «включає (...) заклади і інституції, які надають послуги в сфері освіти і виховання, культури, охорони здоров'я, соціального забезпечення, фізичної культури та туризму». Проте в межах цього визначення, соціальна інфраструктура не є обмеженою тільки самими закладами, вона також включає інституції, які надають послуги працівникам, працівникам влаштованим у цих інституціях та які мають відношення до розв'язання організаційних і правових норм їх діяльності [5].

З цим визначенням погоджується польський учений Р. Бролі, звертаючи увагу на часте й надмірне звуження поняття соціальної інфраструктури тільки до закладів, які складають її матеріальну базу. Р. Бролі зазначає, що соціальна інфраструктура надає послуги частіше всього, а іноді виключно через об'єднання людей, так звані інституції, і матеріальне забезпечення конкретної території (школами, будівлями, лікарнями, культурними установами і т. д.) не є необхідною умовою для задоволення соціальних потреб окремих людей. Крім того, звужує перелік закладів та інституцій, які обслуговують жителів або окремих груп суспільства і виключає установи державного управління, судової системи, житлового будівництва, торгівлі і побутових послуг. Приналежність цієї групи закладів і інституцій до соціальної інфраструктури є, на думку Р. Бролі, недоречним, і він дає своє визначення соціальної інфраструктури, надаючи їй особливу роль, пов'язану із задоволенням потреб конкретної людини, і, щоби більше, покращенням якості її життя. Людина є споживачем не тільки кількісних, але передусім якісних результатів функціонування соціальної інфраструктури, яку потрібно розуміти як систему, «що складається із закладів і інституцій, які надають послуги невиробничого характеру (споживчого типу), в організований спосіб» [6].

Однією з основних проблем досягнення стійкості соціальної інфраструктури регіонів є модернізація соціогуманітарного простору України, створення умов

для розвитку людського потенціалу через знання, етно-культурні, соціальні та духовні цінності.

Соціогуманітарний простір – це гармонізоване суспільне середовище сукупно з усіма сферами людської діяльності, для яких характерна континуальність поширення і водночас дискретність організації, що призводить до стабільного функціонування дестинацій різного таксономічного рангу.

У загальному розумінні – це сукупність суспільних і людських (колективних і міжособистісних) відносин і зв'язків, локалізованих у межах певної територіальної одиниці, у поєднанні базових суспільних інститутів – сім'ї, територіальних і громадських спільнот, економіки, держави, тобто між індивідами, їх групами та об'єднаннями за громадянськими, статусними, професійними ознаками і місцем проживання з приводу розподілу, обміну і споживання створених у суспільному виробництві матеріальних і нематеріальних благ, задля забезпечення відтворювальних процесів у складі продуктивних сил і підвищення рівня і якості життя людини.

Соціогуманітарний простір у широкому розумінні можна визначити як динамічне середовище існування та розвитку суспільства з усіма притаманними йому ознаками (економічними, соціальними, духовними, культурними, ціннісними, історичними тощо) [7, с. 96].

У контексті формування соціальної інфраструктури як каталізатора соціогуманітарного простору регіонів України, на нашу думку, під соціальною інфраструктурою слід розуміти сферу людської діяльності, яка спрямовує свої системні дії у економічному, соціогуманітарному, культурно-етнічному та духовному напрямках і сприяє реалізації інституціональних вимог людиноцентризму в діяльності органів влади, самоуправління та громадянського суспільства.

Головною детермінантою функціонування соціальної інфраструктури є всебічний розвиток людини шляхом створення комплексу життєвих благ, необхідних для розширеного відтворення.

Наука, освіта і виховання, культура і мистецтво, охорона здоров'я, соціальне забезпечення та рекреація є складовими соціальної інфраструктури. Її заклади і інституції характеризуються відмінними диференційованими властивостями, які є підставою для визначення критеріїв її класифікації і поділу.

Вивчення проблематики класифікації соціальної інфраструктури дозволило нам об'єднати наявні підходи та наукові позиції за такими класифікаційними ознаками (рис. 1).

Одним з критеріїв інфраструктурної класифікації є локалізований масштаб обслуговування, відповідно до якого розрізняють:

- місцеву (мікрорівень);
- регіональну (мезорівень);
- національну (макрорівень);
- міжнародну (мегарівень).

На нашу думку, соціальна інфраструктура набуває регіонального значення тоді, коли її дії поширюються на субрегіональний рівень або більшу його частину, а місцева – коли соціальна інфраструктура забезпечує задоволення потреб громадян у межах конкретної територіальної одиниці, наприклад, міста або територіальної громади.

Крім того, використання просторового масштабу обслуговування вказує також на його просторову дію, яка застосовується найчастіше дестинаціями для задоволення економічних, культурних і рекреаційних потреб, обслуговуючи людей, незалежно від їх місця проживання та вимагає від особи самостійного переміщення до конкретного інфраструктурного об'єкта, з метою отримання послуги [8, с. 181-182].

Розвиток соціальної інфраструктури є фундаментом підтримки соціально-економічних прав і гарантій населення, допомагає забезпечити доступність соціальних послуг і сприяти максимальному наближенню об'єктивних потреб до ресурсних можливостей регіону [7, с. 13].

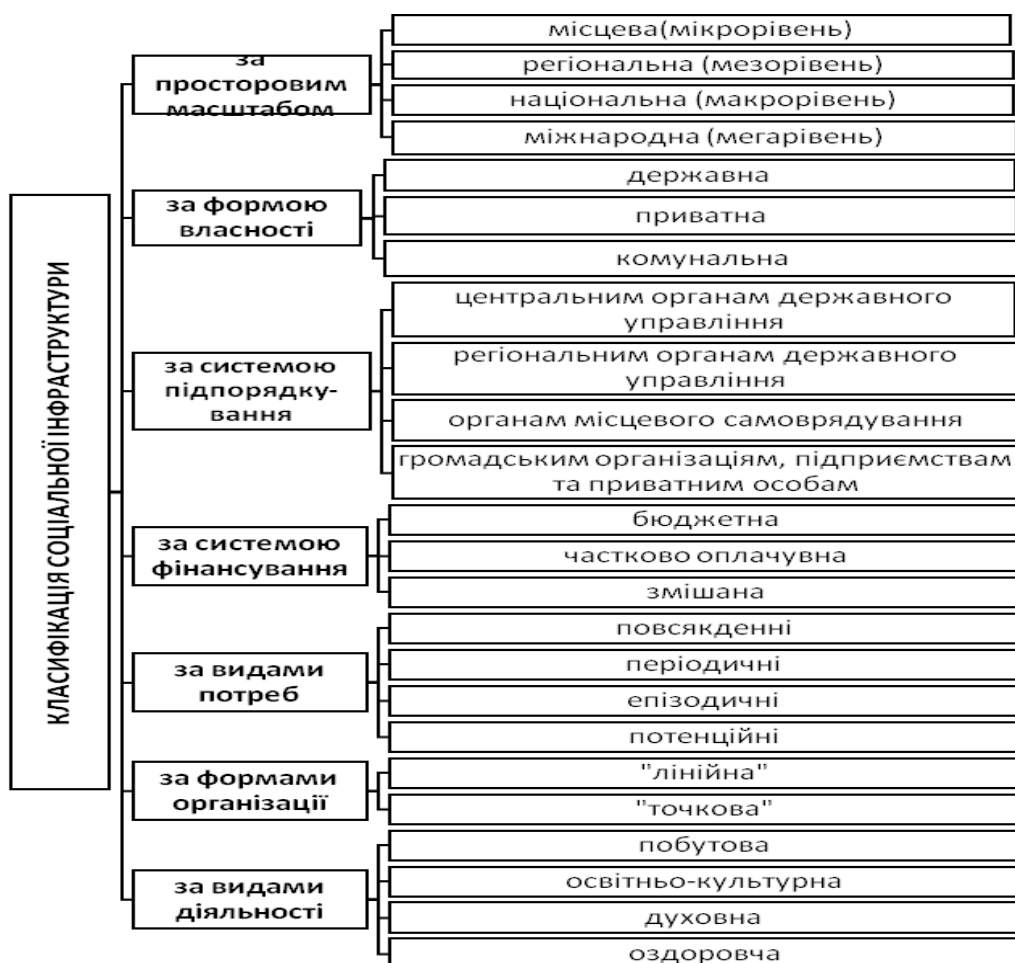

Рис. 1. Класифікація соціальної інфраструктури

Розроблено авторами.

Не менш вагомим критерієм класифікації соціальної інфраструктури можна визначити форму власності та систему підпорядкування, відповідно до якої інфраструктура поділяється на керовану:

- центральними органами державного управління (Кабінет Міністрів України, міністерства, державні служби, агентства, інспекції тощо);
- регіональними органами державного управління, передусім місцевими державними адміністраціями;
- органами місцевого самоврядування;
- громадськими організаціями, підприємствами та приватними особами.

У модернізаційних умовах на державу покладається обов'язок розбудови соціальної інфраструктури за європейськими стандартами, яка створює можливості для надання широкого спектру побутових послуг населенню, покращує використання бюджету сім'ї, обумовлює економію суспільної праці, збільшує фонд вільного часу населення, забезпечує комфортність навколишнього середовища, узгоджує доходи з попитом населення.

Зусилля та кошти держави на всіх рівнях обов'язково мають бути спрямовані на створення умов для системної модернізації сфери освіти, науки, культури, охорони здоров'я, які необхідні для всебічного розвитку особистості, зміцнення духовного та фізичного стану всього суспільства [3, с. 20].

У зв'язку з необхідністю оплати за послуги об'єктів соціальної інфраструктури (фінансовий критерій класифікації), слід класифікувати інфраструктуру на:

- бюджетну;
- частково оплачувану;
- змішану.

При цьому слід враховувати, що надання послуг соціальної інфраструктури за рахунок бюджетних коштів, тобто частково або повністю безкоштовно, впливає на комфортність умов життя різних верств людей, сприяє підвищенню їхнього рівня добробуту, освіти, культури тощо [9, с. 25].

Безкоштовними є послуги, які гарантовані конституційно як неоплатні, натомість частково оплачуваними є тоді, коли споживач на додаток до основного пакету послуг, гарантованих державою, бажає чогось більше, наприклад, додаткове вивчення іноземних мов у школах, спортивні секції, музичні, мистецькі гуртки або позакласні заняття. Оплата відповідно до змішаних засад є засобом задоволення індивідуальних соціальних потреб, наприклад, у сфері рекреації, і пов'язана з використанням приватної власності [8, с. 182].

Тому особливість фінансування соціальної інфраструктури полягає в диференціації її об'єктів на два типи:

1) об'єкти, що функціонують і розвиваються за рахунок власних ресурсів й орієнтовані на отримання прибутку як основної мети своєї діяльності. До них належать об'єкти торгівлі, ресторанного господарства, побутового обслуговування;

2) об'єкти, що здійснюють свою діяльність за рахунок суспільних фондів споживання. Ці об'єкти належать до галузей, що повністю або частково фінансуються за рахунок бюджетних коштів.

Суспільні фонди споживання утворюються за допомогою Державного і місцевих бюджетів, а також позабюджетних фондів, кошти яких спрямовуються у соціальну сферу. Вони орієнтовані на створення умов для гармонійного розвитку суспільства, зменшення диференціації та забезпечення соціальних гарантій різним верствам населення. Кошти громадських фондів споживання дозволяють надавати окремим категоріям населення безкоштовно або на пільгових умовах соціальні послуги у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту [10].

Функціонування і розвиток соціальної інфраструктури пов'язане із задоволенням різних потреб населення: повсякденних, періодичних і епізодичних, потенційних, тому, як правило, проблема комплексного розвитку її елементів у регіонах завжди є актуальною [9, с. 24; 7, с. 14].

Необхідно зазначити, що соціальна інфраструктура є економічним каркасом продуктивних сил кожної адміністративно-територіальної одиниці. Територіальна структура стосується різних форм просторового зосередження об'єктів та їхніх територіальних об'єднань, а функціональна – відображає склад і співвідношення груп об'єктів, що виконують певні функції в господарському комплексі [7, с. 294]. Так, соціальна інфраструктура, залежно від форми її організації (як критерій класифікації), може мати як «лінійну», так і «точкову» організацію.

До «лінійної інфраструктури» відносять мережу зв'язку, залізничних та автомобільних доріг, а до «точкової» безпосередньо самі об'єкти, зокрема школи, університети, музеї, театри тощо. Застосування такого поділу соціальної інфраструктури здійснюється на різних рівнях соціальної організації суспільства: на рівні виробничого суб'єкта господарювання в більшому ступені спостерігається точкова інфраструктура, а на рівні економічного регіону – у рівному співвідношенні спостерігається як точкова, так і лінійна інфраструктура. Такий поділ виокремлює значною мірою форму її організації, а не змістовну частину. [11, с. 120].

Багатогранність соціальної інфраструктури спонукає до поділу її на види, що об'єднують кілька сфер, близьких за функціональним призначенням. Зокрема, І. В. Прокопа виділяє побутову інфраструктуру (житлово-комунальне господарство, торгівля і громадське харчування, служба побуту, транспорт і зв'язок у частині

обслуговування населення) та соціально-економічну, яка складається з галузей, що беруть участь у формуванні та розвитку робочої сили (освіта, культура, охорона здоров'я) [2, с. 10].

Ж. Т. Тощенко у складі соціальної інфраструктури виділяє: інфраструктуру трудової діяльності, інфраструктуру соціально-політичної діяльності, інфраструктуру діяльності в духовній і культурній сферах, соціально-побутову інфраструктуру та інфраструктуру охорони природного середовища і здоров'я людини [1].

На нашу думку, до компонентів соціальної інфраструктури соціогуманітарного простору слід віднести етно-культурну (освіта, культура та мистецтво) та сферу, яка сприяє здоров'ю нації та тривалості життя людини, – соціально-оздоровчу (охорона здоров'я, фізична культура та рекреація, екологічна безпека, здорове харчування).

На нашу думку, домінантою у складі соціальної інфраструктури, яка забезпечує якісний людський розвиток, є освіта. Під освітою розуміють виховання, навчання і науку як процеси здобування знань, навичок та умінь. Крім того, це процес передачі від покоління до покоління культурної спадщини, тобто знань, навичок і систем цінностей певної спільноти через соціальний інститут, яким передусім є школа. Освіта є фундаментом розвитку сучасного світу, економіки знань і суспільства загалом [12, с. 32-33].

Доступ до освіти є одним з основних прав кожної людини, яке відображено в багатьох міжнародних документах і, звичайно, в основних законах більшості держав. В Україні це право є гарантовано насамперед ст. 53 Конституції України.

Для виміру доступу до освіти нами використано показник охоплення дітей середньою освітою у загальноосвітніх навчальних закладах України, який розраховується як відношення загальної чисельності учнів денних загальноосвітніх навчальних закладів до загальної чисельності постійного населення у віці 6-17 років, помножене на 100.

У 2015 р. максимальний рівень доступу до середньої освіти в Україні спостерігався в Київській області (96,9%) та в м. Київ (88,9%). Найгірша ситуація склалася в Тернопільській області (рис. 2).

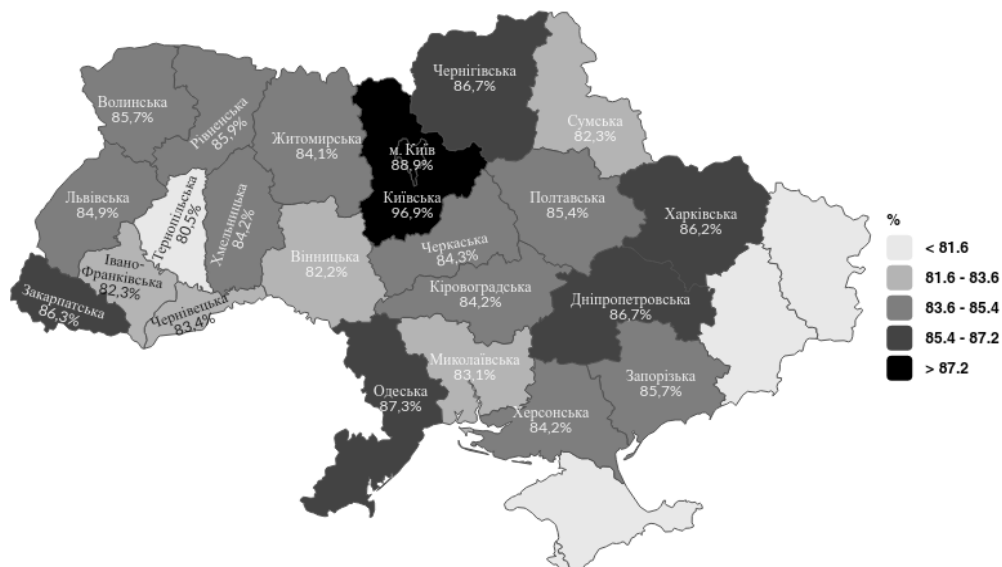

Рис. 2. Рівень доступу дітей до середньої освіти в загальноосвітніх навчальних закладах (у відсотках до кількості дітей відповідного віку) за 2015 р.

Розроблено авторами.

Відсутність рівного доступу до шкіл відображає освітню проблему, яку слід розуміти як нерівність, яка обмежує як індивідуальні можливості, так і ускладнює соціально-економічний розвиток регіонів країни.

Реалізація права громадян на освіту вимагає постійного розвитку соціальної інфраструктури у сфері освіти на всіх рівнях, у тому числі і на вищому. Рівень задоволення потреб населення через систему освіти залежить від можливості використання освітніх інституцій і якості послуг, які вони надають.

Доступність освіти також залежить від матеріальної бази освітніх інституцій, кількості навчальних закладів, їх оснащеності та рівня кваліфікації персоналу.

У 2015 р. щодо 2006 р. спостерігається негативна тенденція зменшення кількості освітніх інституцій, а саме загальноосвітніх навчальних закладів на 21,9%, професійно-технічних – на 22% (табл. 1). Деяко по-іншому ситуацію слід оцінювати у вищих навчальних закладах, особливо I-III рівнів акредитації, де кількість освітніх інституцій за вказаний період знизилась майже на третину (на 30,7%), але це об'єктивний процес у напрямі адаптації цих закладів до вимог Болонського процесу.

Таблиця 1
Динаміка освітніх інституцій соціальної інфраструктури та чисельності учнів
в Україні у 2005-2015 рр.

	2005/2006 рр.	2010/2011 рр.	2014/2015 рр.	2015/2016 рр.	
				усього	у % до 2005/2006 рр.
<i>Кількість освітніх інституцій, одиниць</i>					
Загальноосвітні навчальні заклади	22210	20300	17604	17337	78,1
Професійно-технічні навчальні заклади	1023	976	814	798	78,0
Вищі навчальні заклади I-IV рівнів акредитації	951	854	664	659	69,3
<i>Чисельність учнів освітніх інституцій у розрахунку на 10000 населення, осіб</i>					
Загальноосвітні навчальні заклади	1151	939	874	885	76,9
Професійно-технічні навчальні заклади	106	106	73	71	67,0
Вищі навчальні заклади I-IV рівнів акредитації	577	544	393	375	65,0

Розраховано за даними Державної служби статистики України [13, с. 195-200].

Головними бар'єрами рівного доступу населення до освіти є економічні умови та масштаби бідності в суспільстві. Ці бар'єри, через причини їх виникнення, можна розділити на:

- зовнішні – пов'язані з економічною та політичною системою (історичні умови та диференціація доходів);
- внутрішні – пов'язані з системою цінностей, культури та здібностей окремих осіб і сімей.

Стратегічним напрямом розвитку сучасної системи освіти в Україні, забезпечення її якості є головним індикатором успішності країни та благополуччя її громадян [14, с. 70; 15, с. 245-250].

Резюмуючи дослідження соціальної інфраструктури як каталізатора модернізації соціогуманітарного простору регіонів України, слід відзначити також, що від

ієрархії і співробітництва у цій сфері залежить реалізація суспільних цілей, де однією з них є виховання здорового й освіченого соціуму. Вона має консолідувати те значення, ефектом якого була б діяльність цілеспрямована, практична, реальна, конкретна, планова, пряма, безперервна, творча, контрольована, заснована на законі, тривалості, організованості, спрямована на задоволення потреб суспільства. Ефект від її діяльності має розглядатися не тільки в кількісному вимірі, але, передусім, у якісному.

Саме ці чинники викликають науковий інтерес до поглиблення теоретичного і методологічного обґрунтування та практичної актуалізації формування та розвитку соціальної інфраструктури як каталізатора модернізації соціогуманітарного простору регіонів України. Оскільки метою соціогуманітарного простору є створення повноцінних умов для розвитку людського потенціалу завдяки рівному доступу до якісної освіти й медицини, розвитку мистецтва, фізичної культури, спорту, туризму, поліпшення добробуту населення, забезпечення можливостей для духовного розвитку людини.

Список використаних джерел

1. Тощенко Ж. Т. Социальная инфраструктура: сущность и пути развития. – М.: Мысль, 1980. – 206 с.
2. Прокопа І. В. Соціальна інфраструктура села: формування нового механізму розвитку / І. В. Прокопа; Інститут економіки НАН України. – К., 1996. – 172 с.
3. Ягодка А. Г. Соціальна інфраструктура і політика : навч. посіб. / А. Г. Ягодка; Київський національний економічний університет. – К., 2000. – 210 с.
4. Трансформація соціальної інфраструктури в контексті забезпечення гуманітарного розвитку / наук. ред.: В. М. Новіков, З. С. Сіроїч. – Вінниця, 2015. – 384 с.
5. Kroszel J. Infrastruktura społeczna w polityce społecznej. – Opole, 1990.
6. *Ekonomika i zarządzanie miastem* / Red. R. Broł. – Wrocław, 2004.
7. Пєпа Т. В., Чернюк Л. Г. Інфраструктурне забезпечення соціального розвитку регіонів України (методолого-організаційний аспект): монографія. – Вінниця, 2015. – 280 с.
8. Witkowski, K., Starościc, D. System infrastruktury społecznej w gminie // PWSZ IPIA Studia Lubuskie. – 2008. – Tom IV. – S. 177-194.
9. Юрченко С. О. Соціальна інфраструктура як фактор сталого розвитку регіону / С. О. Юрченко // Географія та туризм. – 2011. – Вип. 15. – С. 22-28. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2011_15_6
10. Дегтяр О. А. Теоретико-методологічні основи категорії «соціальна інфраструктура» / О. А. Дегтяр, М. П. Бублій // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2017. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2017_1_7
11. Пігуль Н. Г. Соціальна інфраструктура: функціональне призначення та особливості розвитку / Н. Г. Пігуль // Економічний аналіз. – 2014. – Т. 16(1). – С. 117-122. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_16\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_16(1)_19)
12. Kupiec, L., Gołębiowska A., Wyszowska D. *Gospodarka przestrzenna*. Tom IV. Infrastruktura społeczna. – Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2004. – 246 s.
13. Регіони України за 2015 рік : стат. зб. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – Ч. 1. – 299 с.
14. Рєвко А. М. Система освіти як детермінанта людського розвитку: польський досвід // Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал. – 2016. – №2 (6). – С. 63-71.
15. Бутко М. П. Архітектоніка конкурентоспроможності регіонів України в контексті євроінтеграції / М. П. Бутко. – К.: АМУ, 2016. – 452 с.

References

1. Toshchenko, Zh. T. (1980). *Sotsial'naya infrastruktura: sushchnost' i puti razvitiya* [Social Infrastructure: Essence and Development Paths]. Moscow: Mysl. [in Russian].
2. Prokopa, I. V. (1996). *Sotsial'na infrastruktura sela: formuvannya novoho mekhanizmu rozvytku* [Social infrastructure of the village: the formation of a new mechanism of development]. Kyiv: National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Economics. [in Ukrainian].
3. Yahodka, A. H. (2000). *Sotsialna infrastruktura i polityka* [Social infrastructure and politics] (Manual). Kyiv: Kyiv National Economic University. [in Ukrainian].
4. Novikova, V. M., Siroich, Z. S. (Eds.) (2015). *Transformatsiya sotsialnoyi infrastruktury v konteksti zabezpechennya humanitarnoho rozvytku* [Transformation of social infrastructure in the context of ensuring humanitarian development]. Vinnytsia. [in Ukrainian].

5. Kroszel, J. (1990). *Infrastruktura społeczna w polityce społecznej*. Opole. [in Polish].
6. Brol, R. (2004). *Ekonomika i zarządzanie miastem*. Wrocław. [in Polish].
7. Pepa, T. V., & Chernyuk, L. H. (2015). *Infrastrukturne zabezpechennya sotsial'noho rozvytku rehioniv Ukrainy (metodoloho-orhanizatsiynnyy aspekt) [Infrastructure Provision of Social Development of Ukrainian Regions (Methodological and Organizational Aspect)]*. Vinnytsia. [in Ukrainian].
8. Witkowski, K., & Starościc, D. (2008). System infrastruktury społecznej w gminie. In *PWSZ IPiA Studia Lubuskie*: T. IV (pp. 177-194). [in Polish].
9. Yurchenko, S. O. (2011). Sotsial'na infrastruktura yak faktor staloho rozvytku rehionu [Social infrastructure as a factor of sustainable development of the region]. In *Heohrafiya ta turizm [Geography and Tourism]*: 15 (pp. 22-28). Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2011_15_6 [in Ukrainian].
10. Dyehtyar, O. A., & Bubliy, M. P. (2017). Teoretyko-metodolohichni osnovy katehoriyi «sotsialna infrastruktura» [Theoretical and methodological foundations of the category «social infrastructure»]. In *Teoriya ta praktyka derzhavnogo upravlinnya i mistsevoho samovryaduvannya [Theory and Practice of Public Administration and Local Self-Government]*: Vol. 1. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2017_1_7 [in Ukrainian].
11. Pihul, N. H. (2014). Sotsial'na infrastruktura: funktsional'ne pryznachennya ta osoblyvosti rozvytku [Social infrastructure: functional purpose and peculiarities of development]. In *Ekonomichnyy analiz [Economic Analysis]*: Vol. 16(1) (pp. 117-122). Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_16\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_16(1)_19) [in Ukrainian].
12. Kupiec, L., Gołębiowska, A., & Wyszowska, D. (2004). *Gospodarka przestrzenna. Vol. IV. Infrastruktura społeczna*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku. [in Polish].
13. State Statistics Service of Ukraine (2016). *Rehiony Ukrainy. 2015 rik [Regions of Ukraine 2015]* (Statistical publication). P. 1. Kyiv. [in Ukrainian].
14. Revko, A. M. Systema osvity yak determinanta lyuds'koho rozvytku: pol's'kyy dosvid [System of education as a determinant of human development: Polish experience]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnya – Problems and prospects of economics and management*, 2(6), 63-71. [in Ukrainian].
15. Butko, M. P. (2016). *Arkhitektonika konkurentospromozhnosti rehioniv Ukrainy v konteksti yevrointehratsiyi [Architectonics of the competitiveness of Ukrainian regions in the context of European integration]*. Kyiv: AMU. [in Ukrainian].

Butko M. P., Revko A. M. Social infrastructure as a catalyst of modernization of Ukrainian regions' social-humanitarian space.

The conceptual contour of social infrastructure as a catalyst for the modernization of the socio-humanitarian space of Ukrainian regions has been explored. The own definition of the social infrastructure has been suggested. Approaches to classification of social infrastructure in regions of Ukraine have been substantiated. It was determined that education is the main element of the social infrastructure, which provides qualitative human development. It was established that the availability of education depends on the material base of educational institutions, the number of educational institutions, their equipment, the level of qualifications of staff, the possibility of using educational institutions and the quality of services they provide. The main barriers of equal access of the population of Ukrainian regions to education and the reasons of their occurrence have been considered. It was proved that the comprehensive human development through creating of a complex of vital goods necessary for expanded reproduction is the determinant of social infrastructure functioning.

Keywords: social infrastructure, social policy, social and humanitarian space, education, access to education.

Бутко Микола Петрович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та державної служби Чернігівського національного технологічного університету (e-mail: butko.mykola@yandex.ru).

Butko Mykola Petrovych – Dr. Sci. (Econ.), Prof., Head of the Department of Management and Public Service of the Chernihiv National University of Technology.

Ревко Альона Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри соціальної роботи Інституту права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету; стипендіат Програми імені Л. Кіркланда Економічного Університету в Познані (Польща) (e-mail: alohaha19@gmail.com).

Revko Alyona Mykolayivna – Ph.D. (Econ.), Associate Professor of the Department of social work of the Institute of Law and Social Technologies of the Chernihiv National University of Technology; Scholar of the L. Kirkland Program of the University of Economics in Poznan (Poland).

Надійшло 01.11.2017 р.